
Людмила БОНДАРЧУК
(Житомир, Україна)

РОЗВИТОК СЛОВЕСНО-ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНОЇ КАЗКИ

Розвиток творчого потенціалу людини та його еволюція є однією з найбільш актуальних тем для вивчення, дослідження та впровадження в практику, особливо в умовах швидких змін, характерних для нашого часу. Педагоги зосереджують увагу на розвитку мислительних процесів, оскільки ключ до майбутнього у тому, щоб виховати особистість, здатну до креативного мислення, системного уявлення про світ, розробки стратегій, алгоритму виконання завдань та співпраці в команді. Це вимагає розвинутого словесно-логічного мислення, яке становить основу когнітивного розвитку дітей та відіграє ключову роль у їхньому інтелектуальному, соціальному і психологічному зростанні. Такий тип мислення сприяє не лише успішному навчанню, а й соціальній адаптації, допомагаючи дітям виражати свої думки, ефективно спілкуватися та вирішувати конфлікти.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що проблема розвитку мислення, зокрема логічного, завжди привертала увагу психологів (Дж. Гілфорд, Т. Дуткевич, О. Запорожець, Р. Каламаж, Г. Костюк, С. Кулачківська, С. Ладивір, С. Максименко, О. Матласевич, У. Нікітчук, Р. Павелків, І. Пасічник, Ю. Приходько, О. Цигипало [3]) та педагогів, що вивчали методичні підходи до ефективного розвитку цього процесу у дітей дошкільного віку (Л. Артемова, А. Богуш, О. Брежнева, Н. Гавриш, К. Крутій, Л. Плетеницька, Т. Поніманська, Н. Тарнавська [2; 4]).

Потреба здійснювати логіко-математичний розвиток якомога ефективніше породжує запит на розробку методичного

доробку в цьому напрямі. Тому завданням нашої статті є висвітлення сутності логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку, розкриття потенціалу інтерактивної казки в зазначеному процесі.

Під терміном «словесно-логічне мислення» розуміємо вид когнітивного процесу, що включає у себе здатність розуміти, аналізувати, формулювати та висловлювати думки і ідеї за допомогою мовних засобів і логічних операцій. Це передбачає здатність працювати з мовою, структурувати інформацію, застосовувати логічні правила, розв'язувати завдання, використовуючи аргументацію та обґрунтування.

Цей вид мислення має ключове значення для розв'язання проблем, ухвалення рішень, розвитку критичного мислення, а також для осмислення і розуміння складних концепцій та ідей. У дітей дошкільного віку розвиток мислення проходить кілька етапів, серед яких виділяють предметно-дійове, наочно-образне та словесно-логічне мислення, останнє з'являється у старшому дошкільному віці. Для виконання логічних мисленневих операцій, формулювання висновків дитина оволодіває такими процесами, як аналіз, синтез, порівняння, класифікація, узагальнення, серіація, кодування і декодування, дедукція і індукція.

Слухання казки – один із найулюбленіших видів діяльності дітей. Її виховний потенціал важко переоцінити. Казкові оповідки сприяють соціалізації дитини, виховують моральність, розвивають мовленнєву компетенцію та когнітивні здібності. Вони можуть містити завдання, ситуації, розуміння яких вимагає застосування логічного мислення, аналізу подій, прийняття рішень. Видатний італійський казкар Джанні Родарі написав книгу «Грамматика фантазії», у якій він розглядає прийоми, спрямовані на розвиток дітей. Автор підкреслював, що діти зазвичай дуже консервативні у ставленні до казок; вони не бажають змінювати їх і наполягають, щоб казка розповідалася тим самим способом і майже тими ж словами. Але згодом, на його думку, настає момент, коли виникає потреба у нових враженнях від тієї ж старої казки. Тоді діти починають уявляти нові фінали казки або наділяють героїв новими якостями, що сприяє розвитку у них вміння

обирати слова зі схожими або протилежними значеннями та розвитку уяви і зв'язного мовлення [1].

Казки, залежно від теми та змісту, примушують слухачів задуматись і спонукають до роздумів. Нерідко дитина робить висновок: «Так у реальному житті не буває». Це наводить на запитання: «А як справді відбувається в житті?» Вже розмова оповідача з дитиною, що включає відповідь на це питання, має пізнавальне значення. Але казки також містять безпосередньо пізнавальний матеріал. Необхідно відзначити, що завдяки казкам діти дізнаються про окремі аспекти народних звичаїв і традицій, про побутові деталі українського народу.

Освітня цінність казок також залежить від оповідача. Досвідчені оповідачі завжди намагаються використовувати ці моменти, ставлячи під час розповіді казки запитання проблемного типу: «Як ви гадаєте, діти, скільки було всього казанів? Чому головний герой виграв суперечку? Що було б, якби добрий брат став багатим, а жадібний – бідним? Як ви би скористалися чарівною скатертиною-самобранкою?» і т. д. Діти вчаться правильно оцінювати ситуації, події і вчинки, розуміти комічний аспект будь-яких життєвих ситуацій. У кожній казці міститься мораль, яка є важливою для дитини, оскільки допомагає визначити своє місце в житті та засвоїти морально-етичні норми поведінки у суспільстві.

Казка відіграє важливу роль у формуванні словесно-логічного мислення дитини, пропонуючи їй різноманітні мовні та логічні структури. Історії та сюжети казок не лише стимулюють уяву та сприйняття послідовності подій, але й допомагають розвивати розуміння причиново-наслідкових зв'язків, спонукають здійснювати порівняння подій та персонажів. Словесно-логічне мислення формується через розуміння значення слів, логічний розвиток подій та розв'язання завдань, які вимагають використання мови та логічних правил. Казка допомагає дітям висловлювати свої думки, аналізувати інформацію, а також розуміти поняття часу, місця та послідовності.

Крім того, казка збагачує уяву та творчий потенціал дитини, створюючи фантастичні світи та ситуації, що спонукають до

розвитку креативного мислення та асоціативних умінь. Діти навчаються розширювати межі свого мислення, уявляти нові можливості та шукати нестандартні рішення. Казка також сприяє розвитку критичного мислення дитини, навчаючи аналізувати дії персонажів, оцінювати їхні рішення та ставлення, а також ставити питання щодо правильності чи неправильності їхніх вчинків. Це заохочує малюків думати критично та розвивати свій аналітичний потенціал.

Особливе місце посідає інтерактивна казка. Це спосіб розповіді або створення літературного твору, де читач, слухач або глядач має можливість взаємодіяти з сюжетом та персонажами. У цій формі казки учасники можуть впливати на розвиток подій, приймати рішення, обирати альтернативні шляхи сюжету та інтерактивно взаємодіяти з текстом або іншим носієм казки. Інтерактивні казки можуть приймати різні формати, такі як книги, аудіозаписи, відео, мультфільми, комп'ютерні ігри, додатки для смартфонів і т. д. Вони сприяють активному залученню аудиторії до казкового світу, надають можливості для творчості та розвитку уяви, сприяють розвитку навичок аналізу та прийняття рішень, а також можуть мати як розважальний, так і повчальний характер.

Наведемо декілька завдань, які спрямовані на розвиток словесно-логічного мислення і роблять казку інтерактивною. При прочитанні казки «Колобок», «Коза-Дерева», «Червона Шапочка», «Снігова Королева» можна запропонувати придумати, як врятувати головних героїв від їхніх кривдників. Організувати таку роботу можна у формі мозкового штурму: кожна ідея є цінною і не критикується.

Зазвичай діти із захопленням сприймають метод морфологічного аналізу, який спрямований на формування нового образу відомого героя. Цей метод був запозичений у швейцарського астрофізика Ф. Цвіккі, що використовував його виключно для розв'язання астрофізичних проблем. Обираючи та комбінуючи різні характеристики за визначеними заздалегідь параметрами, можна отримати зовсім неочікуваний, іноді надзвичайно кумедний образ. Звісно, казка зі зміненим головним персонажем набу-

ватиме нового ходу розвитку подій. Для зручності всі характеристики об'єкта радимо занотовувати у таблицю за допомогою символів (логічна операція кодування), а далі перераховувати різні варіанти для кожної характеристики. Можна, наприклад, взяти до уваги такі характеристики, як зріст, зовнішність, вік, риси характеру, захоплення, стиль одягу, їжа. Після цього випадковим чином треба обрати по одному варіанту з кожного рядка, щоб створити новий образ (наприклад, наша Дюймовочка виявиться огрядною жінкою з прекрасним обличчям та рудим волоссям, дуже веселою, яка ходить в спортивному костюмі і полюбляє їсти крабів). Потім пропонуємо скласти веселу історію про нашого нового казкового героя.

Висновуємо, що казка є незамінним помічником вихователя у розвитку словесно-логічного мислення. Варто лише придумати незвичні завдання, які підштовхнули б дітей до роздумів і до вияву творчих потенцій, забезпечили їм можливість повпливати на хід подій, повзаємодіяти з головними героями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Джанні Родарі. Граматика фантазії. Введення в мистецтво придумування історій. https://www.happyart.kiev.ua/lib_76/
2. Плетеницька Л.С., Крутій К.Л. Логіко-математичний розвиток дошкільників. Запоріжжя : ЛІПС, 2002. 156 с.
3. Психологія мислення : підручник / І.Д. Пасічник, Р.В. Каламаж, О.В. Матласевич, У.І. Нікітчук та ін.; за ред. І.Д. Пасічника. Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2015. 560 с.
4. Тарнавська Н.П. Методичне керівництво логіко-математичним розвитком дітей дошкільного віку : навчально-методичний посібник. Житомир : ЖДУ імені Івана Франка, 2017. 78 с.